

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 8 K pol leta . . . 4 " četrta leta . . . 2 " posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petik-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petik-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja uvrščenja od petik-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Ob zadnjem četrtletju opozarjamo vse cenjene naročnice in naročnike, da nam določijo, oziroma obnove naročnino. — Obenem vprašamo: Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika? — Vsi na delo za svoje glasilo!

Poučni tečaj „Zveze nar. društev“ v Celju.

„Zveza narodnih društev na Štajerskem in Koroškem“ ima prelepo nalogo, da pogloblja in širi izobrazbo in da vzgojuje za to delavce. To svojo nalogo „Zveza“ vrlo vrši; priredila je tekom leta celo vrsto poučnih zbornikov širom zelene Štajerske, pošiljala je k prireditvam združenih društev govornike ter sploh skrbela, da se je začelo obmejno slovenstvo živahneje gibati na kulturnem polju. Od 8.—12. sept. t. l. je priredila „Zveza“ s sodelovanjem socialnega odseka „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ in eksekutive nar. radikalnega dijaštva poučni tečaj, kos ljudskega vseučilišča, ki je vsestransko vrlo uspel. Udeležili so se ga učitelji in učiteljice, visokošolci iz vseh slov. pokrajin in mnogo celjskih inteligentov, zlasti so se odlikovale z obilno udeležbo celjske narodne dame, ki so tako dokazale, da jim je za resno narodno delo. Vsak dan je bilo udeležencev 50—60, ki so z velikim zanimanjem poslušali predavanja, se živahno udeleževali debate ter vztrajali od 9. do 12. in od 2. do 5. ali celo 6. ure popoldne. Tečaj ni nudil udeležencem le obilo poučnega, temveč z izleti, ogledovanjem raznih gospodarskih naprav se je nudilo poleg pouka tudi razvedrilo.

Prišel se je tečaj 8. septembra s predstavo Pesek-Adamičeve igre „Slepa ljubezen“, ki smo o nji že obširno poročali.

V četrtek 9. septembra popoldne je otvoril predsednik „Zveze nar. društev“, tov. nadučitelj Pesek, vrsto predavanj s pozdravom g. deželnega poslanca dr. Kukovca in vseh udeležencev.

Prvi je predaval tov. A. Ogorelec, nadučitelj pri Sv. Barbari v Halozah, o alkoholizmu in abstinencnem vprašanju. V svojem nad 2 uri trajajočem temeljitem in izbornem govoru je razlagal, kaj je alkohol, alkoholna pijača, alkoholizem, kdaj vse se pije in zakaj se pije. Slikal je pogubni vpliv alkohola, posebno pa alkoholizma (rednega nezmernega uživanja alkoholnih pijač) na telo in dušo pijanca in tudi na njegove potomce. Razmotrival je vprašanje abstinence s socialnega in narodnega stališča ter koncem govora predlagal, da se ustanovi društvo abstinentov.

V debato so posegli: Pesek, Prekoršek, Uratnik, Sattler, Vadnal, Oset in Knaflič. — K društvu abstinentov se je na to prijavilo 15 članov in članice ter se je izvolil sledeči pripravljalni odbor: predsednik in tajnik A. Ogorelec, njegov namestnik J. Urek in poročevalec za časopise F. Uratnik.

Drugi je predaval tov. R. Knaflič, nadučitelj v Gorici pri Mozirju, o ustanovitvi in poslovanju narodnih knjižnic. V svojem izvrstnem in zanimivem govoru je pokazal na postanek in razvoj kulture sploh in raznih specialnih kultur ter dokazal, da je podlaga napredku in razvoju vsake kulture knjiga, književnost. Prešel je potem na naše slovenske razmere ter dokazoval, da so naša književnost sploh in posebej naše knjižnice odločilnega pomena za naš obstoj in razvoj. Predavatelj je v svojem poročilu dokazoval, da narod z bogato književnostjo ne vtone nikdar v tuji individualnosti, četudi ga obdajajo od vseh strani silnejši narodi, in da je dolžnost vseh stanov, da slovensko književnost podpirajo, širijo in pospešujejo. Da se narodova kultura povzdigne na višjo stopnjo, je potrebno, da se sedanje šolske knjižnice razširijo in pretvorijo v javne knjižnice, kar se ujema z določbami ukaza c. kr. dež. šol. sveta iz l. 1878, ki obsega določbe šolskih knjižnic. Te knjižnice imajo stalno prihodnost, knjižnice pa, ki se

ustanovljajo na podlagi društev, ne morejo imeti stalne prihodnosti, ker so izpostavljene prepirom, ki prejalisej v društvih nastajajo. Vsaka javna knjižnica mora biti nad stranikami; zakaj ona je namenjena izobrazbi vseh slojev naroda brez razločka struj v njihovem mišljenju. S knjigo v srce, a s srcem k narodu svojemu! Tov. nadučitelj je tudi navedel celo vrsto prezanimivih spominov in praktičnih izkušenj iz lastnega knjižniškega delovanja, za katere smo mu bili poslušalci hvaležni.

Ker se predavanje tov. Knafliča tiče šolskih knjižnic, kako se naj te razširijo v javne ljudske knjižnice, prosimo, naj priobči svoj referat v celoti v „Učit. Tov.“ ali „Popotniku“.

V debato, ki se je precej raztegnila so posegli: Prekoršek, Uratrik, Ogorelec, Pesek, Vadnal, Lešničar in dr. Lipold. Vsi so zastopali splošno načelo, da morajo služiti naše knjižnice kot važno izobraževalno sredstvo le praktičnemu izobraževalnemu delu; zato je treba, da se oprostijo nadležnega knjižnega balasta in da se naročujejo le najboljše in najprimernejše knjige. — Priporočila se ustanavljanje šolskih ljudskih knjižnic, a velike važnosti za naše razmere so tudi male, premakljive knjižnice osobito tam, kjer vrše probuvalno delo. Razvoj našega društvenega življenja itak kaže, da se gibljemo proti knjižnicam kot izobraževalnim društvom in bo treba torej temu vprašanju posvečati vso pozornost. Samoobsebi umevno pa je, da obstoji lahko v vsakem kraju po več knjižnic. Priporočila se brezplačno izposojevanje knjig.

Popoldan istega dne je predaval dr. Lipold o Sokolstvu in izvajal te-le misli: Uvideva se vedno bolj nujna potreba prosvetnega dela, večje intenzivnosti v naših društvih in trdne organizacije napredne mladine. Marsikje dobi največ zaslonbe to delo v sokolskih društvih. Poglobimo se v sokolsko idejo in širimo pravo umevanje sokolstva. Sokolstvo nas uči nositi glavo pokonci, četudi nas je malo, bomo organizirani silni. Krepimo svoje mišice in svojega duha, neupogljiv naj bo naš tilnik in neupogljiva naša volja. — Zdrav duh bo

v zdravem telesu silnejši, in fizičnim silam naj se pridruži silna duša. Brez telovadbe si ne moremo misliti Sokola, telovadba pa ni še sama sebi namen. Sokol hoče vzgojevati neupogljive značaje, ki ne omahujejo in so vztrajni. Odkritosrčnost je doma v sokolskih vrstah, bodimo v medsebojnem presojanju stvarni pravični in nikdar izakriviti, nespornost umljenje je mnogokrat vzrok nepotrebnim razprtijam. Ker nas je malo, moramo mi duševno in s krepkostjo svoje volje in svojih značajev nadkriljevati številnejše nasprotnike. Nadalje govori referent o svobodi, enakosti in bratstvu, za katerim stremi Sokolstvo, o Tyršu in Fugnerju, praškem Sokolu in razvoju Sokolstva pri nas. Klerikalni telovadci hočejo biti Sokoli, prevzeli so nekaj zunajnosti Sokolov, gre jim za efekt, nimajo pa idej in podlage, in telovadba brez vodilne ideje je ko stroj brez strojnikov. Njim gre le za mladino; četudi se nimamo bati njih plitvih organizacij, je vendar naša dolžnost, da pridobivamo vedno, zato vzgajamo svojo mladino in ne pustimo je zavesti klerikalcem v nizki fanatizem.

H koncu govori referent še o tehnični strani ustanavljanja sokolskih društev.

Tudi po tem skrbno sestavljenem, izbornem referatu se je razvil poučen razgovor. Pesek in Ogorelec sta zastopala stališče, naj se ustanove sokolska društva tudi po vaseh, kjer so le količkaj dani pogoji; res je, da se ne bodo mogla dospeti na višino sokolskih društev po mestih in trgih, a opravljala bodo neprecenljivo narodno in napredno organizatorično delo. Prekoršek in Lešničar sta poudarjala posebno idejno stran sokolstva, ki se pri nas ponekod premalo goji. Vadnal govori o ustanovitvi sokolskih telovadnih odsekov in tov. Pesek predlaga, naj se napravi štajersko sokolsko župo, da priredi vadijski tečaj za učiteljstvo in dijaštvo. Sprejeto.

Zadnji je predaval urednik Lešničar o časnikarstvu in časnikih. Razpravljal je 1. o zgodovini in razvoju časnikarstva, 2. o razmerju med časnikarstvom in

LISTEK.

Ob odkritju Volaričevega spomenika.

Spisal Janko Leban.
(Dalje.)

Leta 1889.

III.

(Kratka vsebina: 1. Holz pri Volariču. 2. Spis Volaričev „O sreči“. 3. Kompetoval je v Pevmo.

Kozana 26./4. 89.

Dragi Janko!

Tvoj list in dopisnico sem prejel. Oprosti, da Ti nisem nič pisal, obilo delo me je zadrževalo. Zdaj imam mnogo pisarije za „Veselicu 12. maja“; treba mi je prepisovati igro, glasove, razna vabila in prošnje. Vrh tega pišem svoje skladbe, ker se pogajam z Giontinijem. Ali Ti je poznan V. Holz, agent banke Slavije v Ljubljani? V spisih se podpisuje „Kretanov“. — Ta — prijatelj moj, bil je pri meni 2 dni in mi je obljubil delati na to, da

prodam svoje rokopise. Vederemo! — V zadnjem listu sem res pozabil odposlati „O sreči“ — no, pa zdaj! Prosim pa, da mi ga vrneš, kajti ga lahko še tu pa tam vporabim.

Ali boš prosil v naš okraj. Službe so razpisane. Prosi v Vipolže! Golja pojde gotovo proč (službuje šele prvo leto), ako prosi kdo definitivnih. Sicer pa bo najbrže kaka večja sprememba in potem se učiteljsko oboje zmeša. Čul sem, da pojde v Gabrije Leban Henrik, a v Kojško pa Širok. V Pevmo se ne ve, kdo pride, ker je vse polno prosilcev (med temi tudi jaz, dasi sem gotov, da ne dobim!) Največ upanja imata Strnad iz Črniči ali pa Jug iz Števerjana. Odločeno bo 24. maja!

Ako želiš v Vipolže, rekel bi da gotovo dobiš. Piši nadzorniku V. en list in vprašaj ga za svet. Rad odgovori. Obenem piši: Anton Skolarisu, preds. krajn. šol. sveta v Vipolže (Kojško) ali bo stanovanje in če dobiš orgljanje. Jaz menim da. Saj nameravajo kupiti ali vsaj vzeti v najem novo poslopje (krčmo — to si videl) za šolo in učitelju v stanovanje. Organist je tudi umrl — so brez njega. Piši

doli, vem, da ti vse razjasnijo in lahko tudi sami izrazijo okr. šol. svetu, da žele Tebe!

Zdaj sem zopet prepisal na čisto nekaj novih skladb. Pri priliki Ti jih pošljem, da mi poveš svoje mnenje. — Vreme slabo! Zdravi vsi! Enako želim Tebi in soprogi. — Skušaj če mogoče priti 12. maja v Kozano k veselici. Obenem boš lahko govoril v Vipolžah. Seve, ponedeljek že moraš dobiti prosto.

Pozdravlja Te Tvoj verni

Volarič.

Pozdrav tudi gospo! Enako od soproge! Bog!

IV.

(Kratka vsebina: 1. Spor v Kozani. 2. Vzpodbuda k delu. 3. Nadzornik V. 4. Prijateljstvo.)

Dragi Janko!

Tako je. Ne bodi hud name, da Ti toliko časa ne odgovorim. Opravila za „besedo“, koje smo imeli 11. t. m. potem moja bolest (prehlad v čevah) zadrževala so me, da Ti nisem takoj odgovoril. Dobil sem Tvoj list in dopisnici. Pesmica mi dopada — a ne vem, če bo primerna za vglasbitev. Sicer pa de-

lam zelo malo nekaj časa. Druge skrbi, druge misli. Bil sem v zadregi tudi glede stanovanja, no dobil sem drugo lepše in — dražje. Preselim se drugi četrtek. A Ti si še vedne v stari luknji? Sprl sem se z Kozanci, ker mi niso hoteli kakor po navadi, plačati orgljanje v tem času (Moja plača teče od junija do junija). A vzrok temu bil je naš — vikar.

Odpovedal sem se celo orgljanju, toda vem, da me naprosijo z nova — hotel sem pa le občinarje razdražiti na g. nunea.

Kaj pa Ti? Vedno stari? Obžalujem, da nisi dobil službe — osoda nas preganja. Pa trpi in molči! Že bo kedaj kaj — ali pa naj vrag vse vzame. Novi časi, nove osebe, novi nazori. To je moje menenje in nađejam se, da bo potem tudi za naju kaj boljšega. — Kako ti vgaia goriški razpor! Ali si ga videl Tonkija et Comp.?!

Pa menda ne bodo nepremagljivi. Udri ga! Tu kujemo dr. Gregoriču sožalnico in zaupnico. Mož bo kedaj še dobro odškodovan za njegovo nesebično požrtvovalno delovanje. Res, on je mož — škoda, da je malo takih med

javnim mnenjem, 3. o vrednosti časopisja za splošno izobrazbo, 4. o pomenu in vrednosti časnikarstva sploh in 5. o časopisju kot merilu za kulturno stopnjo narodov. — Velezanimivo predavanje je želo veliko pritrdjevanje.

Po tem predavanju so šli udeleženci tečaja v „Zvezno tiskarno“, kjer so jim natančno razkazali in razložili njeno delovanje. Ker se je baš tiskal „Nar. Dnevnik“, je dobil vsak udeleženec po en „svež“ izvod. Ogledali so si tečajniki in tečajnice tudi „Zvezno“ knjigovoznico, kjer so baš vezali tednike in razrednice in delali šolske zvezke ter druga dela.

Iz „Zvezne tiskarne“ so šli udeleženci tečaja v Gaborje pri Celju v Sokolski dom, kjer so si ogledali veliko, krasno urejeno telovadnico in zadržne kleti „Južnoštajerske vinarske zadruge“.

Zvečer je bil v Sokolskem domu prijateljski sestanek, ki se ga je udeležilo obilo občinstvo iz Celja in Gaborja.

Ustanovila se je ta večer tudi podružnica Družbe Cirila in Metoda za Gaborje. Predsednik pripravljalnega odbora podružnice Smertnik, je v otvoritvenem govoru pozdravil vse, posebno pa udeležnike tečaja, ki bodo kumovali ustanovitvi prepotrebne podružnice. Na to je potovalni učitelj Družbe C. in M. Prekoršek v poljudnih, vznesenih besedah govoril o pomenu in namenu Družbe C. in M. in njenih podružnic, posebno pa še snujoče se podružnice za Gaborje, ki naj bo predstraža Celja, ter je navduševal za intenzivno delovanje za družbo, ki ne obstoji le v pobiranju denarnih prispevkov, temveč in sicer v prvi vrsti v tem, da se širi in ukorenini narodna zavednost in izobrazba med najširše sloje naroda, zakaj le zavedno in izobraženo ljudstvo bo čislalo svoj materin jezik in rodno grudo ter ju branilo zoper tuje navale. — Govor g. Prekorškega je izzval veliko pritrdjevanje in navdušenje. Ustanovitev podružnice Družbe C. in M. za Gaborje je velikega narodnega pomena ne le za okolico, temveč tudi za mesto Celje. — Naj ta podružnica, katere ustanovitvi so kumovali udeleženci tečaja „Zveze nar. društev“, raste, se razvija in razvija!

S prvim dnevom poučnega tečaja so bili nad vse zadovoljni udeleženci in prireditelji, saj se je pa tudi opravilo lep kos narodno kulturnega in narodno obrambnega dela!

(Dolje.)

Ustanovitev slovenske šole v Studencih pri Mariboru v nevarnosti.

„Narodni Dnevnik“ piše: Slovenski delavec, ki je imel opraviti na občinskem uradu v Studencih zaradi šole, si na pritiskanje županovo ni upal oporekati ter je izjavil, da naj rajši ostane šola pri starem, to je, da preklicuje svoj podpis na prošnji za slovensko šolo. Župan mu je po krivem slikal, da se v slovenski šoli otroci ne bi učili celo nič drugega nego slovenščine, delavskemu otroku pa je treba vedeti več, namreč nemški in marsikaj drugega. Župan ne zna slovenski in je vplival tako na slovenskega delavca, ki nemščino le s težavo razume in govori, da mu je ta verjel in se dal zavesti.

Drugi delavec, ki se je tudi podpisal na županov pritisk, da želi šolo neizpremenjeno, nam je naznanil, da je videl na poli že dosti

Slovenci! Delaj za „Novo Sočo“ — piši kaj s Krasa. Ali nimaš kaj za podlistek?

Tvoja pesmica v koledarju mi jako ugaja. Tako se poetizuje za narod. Naredi več tacih, gotovo jih družba sv. Mohora rada sprejme. A zdaj si ratal tudi komponist? Prav imaš! — vse pride v „nuc“.

Kaj pa K? Nič več se ne oglasi — najbrže je razžaljen, ker sem mu tako naravnost izrekel obsodbo. A bolje je tako, kakor pa nezasužena hvala. Meni bi bilo v nečast, da bi odobral njegovo kovanje. Od kod imaš pa „O neb. ohceti“? To mora biti stara „viža“ — a kaže, da je naroden napev ali kaj? — Novega nimam kaj pisati. Vina dobil sem malo, zato pa ga timveč sekam drugod. Na sv. Andreja dan gremo Kozanci pet v v Gradno Žnidarčiču (On ima čez 70 kvinčev rebule!) nađejam se veselega dne. To soboto pa bom sviral na klavir v goriški čitalnici pri veselici in — plesu. Tudi to je nekaj! Z našim vodenim V. sva se spokala — vedno menadleguje, ne zaradi šole ampak zaradi mo-

tarih podpisov. Vprašamo ponovno c. kr. okrajno glavarstvo v Mariboru, ali mu je znano, kaj se godi v tem občinskem uradu? Prepričani smo, da c. kr. okr. glavarstvo ni moglo izročiti aktov zaradi ustanovitve slovenske šole v Studencih županu Schmuckenschlagu s tem nalogo, da bi lovil podpise proti ustanovitvi te šole. Prepričani smo, da bo na naš javni poziv storil c. kr. deželni šolski svet in okrajni šol. svet mariborski takoj konec temu počenjanju!

Izjave dotičnih delavcev, ki jih je pregovoril župan Schmuckenschlag k preklicu prvotne prošnje se morajo razveljaviti! Slovenski starši hočejo odgovorjati pred komisijo, v kateri bodo imeli svojega zastopnika in v kateri bodo videli nepristransko zakonito instanco.

Dr. Kukovec za delitev deželnega šolskega sveta štajerskega.

Dr. Kukovec predlog, ki ga je stavil v deželnem zboru štajerskem za delitev deželnega šol. sveta, se glasi: Zmeraj jasneje se kaže, da ne more deželni šolski svet v svoji sedanjosti sestavi najti potrebnega miru in nepristranosti za stvarno razpravljanje o šolskih zahtevah tretjine prebivalstva v štajerski deželi, Slovenec. Predlog, ki so ga stavili dne 30. septembra 1909 posl. Wastian in tt., zadevajoč bodočo sestavo dež. šol. sveta, pa zbujajo nevarnost, da se izpremeni ta oblast v ponemčujoči zavod, katerega vzdržujemo mi Slovenci s svojim davčnim denarjem. Da pa ne bi nastale na polju šolstva nedogledne zmešnjave, je došel pravi trenutek za postavno določenoje narodne avtonomije v šolstvu. Kot primer naj služi mutatis mutandis kraljevina Češka. Sta v se torej predlog, naj se pozove vlada, da izpremeni postavno z dne 8. februarja 1869 in izdela postavni načrt za delitev štaj. dež. šol. sveta v nemški in slovenski del.

Kako zatirajo slovensko čitanje na šolah na Koroškem.

„Mir“ piše: Trije odloki koroških šolskih oblasti: Odlok deželnega šolskega sveta z dne 8. 11. l. 1889., št. 242, se glasi: „Die Schulleiter werden aufgefordert zu berichten bis 14. 11., ob an der betreffenden Schule vom Cyrill- u. Method-Vereine eine Verteilung von Schriften an Schüler stattgefunden hat.“ — Odlok okrajnega šolskega sveta z dne 21. 2. 1890, št. 304: „Die Schulleitung wird aufgefordert „Tisočletnico Metodovo“ aus der Schulbibliothek auszuschneiden, eventuell nicht anzunehmen.“ — Odlok okrajnega šolskega sveta z dne 4. 4. 1890, št. 700, „Die Schriften „Tisočletnica Metodova“ und „Valentin Vodnik“ sind aus den Schulbibliotheken auszuschneiden und Verbreiter derselben dem k. k. Bezirks Sch. R. namhaft zu machen.“ — Torej nedolžne, domoljubne, vzgojevalne knjige morajo izginiti iz šolskih knjižnic, ker so slovenske! Da ne bi morda kak slovenski učitelj

jega delovanja na narodnem polji.

Vraga, kar je preveč, je le preveč. Povedal sem tako gorkih, da sem pričakoval hude kazni. No, pa mož ve, da mora molčati. Spoznal sem, da mu imponira, če se mu pokaže zobe. Zakaj bi se ga bal? Svet je velik, Njega bo pa tudi enkrat konec.

Vidiš, da znam biti tudi — jezen in hud. Kar prepriam se z vsemi, a to je dobro, da povsodi zmagujem. Ne vdajmo se! — Pri deš kaj o trgu sv. Andreja v Gorici? Jaz bom doli prvi četrtek m. decembra. Piši kaj in kako. Želim Ti vsega dobrega! Bodi gotov, da imaš v meni pravega kolega in prijatelja, žal, da si ne moreva pomagati. No, je pa dobro srce vredno tudi nekaj. Kaj ne? To opominjam, ker spoznajem, kako malo je zvestih, udanih src! Pozdrav Tebi in g. Hermini od soproge moje in

Tvojega

Drejea.

Kozana 28./11. 89.

(Dolje.)

pustil take „slovenske kuge“ v ponemčevalnico, je treba kar treh odlokov šol. oblasti. Šolske oblasti seveda rajše vidijo, če prepevajo slovenski šolarji: „Deutschland, Deutschland über alles“.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje 14. vinotoka ob 2. uri popoldan na Gornilekem.

Dnevni red:

1. Naznanilo predsedstva.
2. Nekoliko iz najnovejše hrvaške zgodovine, predava tov. J. Jakše.
3. Nasveti in predlogi.

K mnogobrojni udeležbi vabi

R. Vrabl,

t. č. predsednik.

Srednješolski vestnik.

**** Slovenščina na primorskih in na štajerskih gimnazijah.** Lanski „Jahresbericht“ tržaške državne gimnazije izkazuje leta 1908/09. izmed 465 rednih in 11 izrednih učencev 145 + 3 (zadnji izredni) Slovenec, 153 + 5 Nemec in 134 + 3 Lahov, a slovenščina in laščina sta le pogojno obligatna predmeta, t. j. (kakor pravi opomba na 11 strani tega poročila) kdor se je z dovoljenjem staršev oglasil za enega teh predmetov, jame le zopet z dovoljenjem staršev izstopiti, vendar pa ne med šolskim letom. To se pravi, ta dva predmeta sta tudi za Slovence in oziroma Lahe vselej za eno šolsko leto obvezna. Naslednje leto lahko vsak Slovenec ali Lah (če nima dovolj zrelo mislečih staršev) opušča nauk v svojem materinem jeziku! Tako skrbijo tržaški vladni krogi za gojenje materinščine laške in slovenske mladine na tržaški državni gimnaziji. — V letnem poročilu prve državne gimnazije v Gradcu za leto 1908/09. pa čitamo, da je slovenščina kakor drugi deželni jezik za učence slovenskega materinega jezika stalno obvezen predmet; in sicer je bilo v minolem šolskem letu 1908/09. na tej gimnaziji (v Gradcu namreč) le pet Slovencev! Torej v Gradcu je za pet dijakov drugi deželni jezik obligaten, v Trstu pa sta dva materina jezika 2/3 dijakov le od leta do leta obvezna predmeta! In kako daleč je Gradec od slovenskega ozemlja in koliko streljavej je od tržaške državne gimnazije do slovenskega ozemlja?! — Ali res ni na tržaškem namestništvu nobenega Slovenca, ki bi razkril to postopanje naučne uprave z domačim ljudstvom?!

**** Na nemški gimnaziji v Kočevju** je letos vpisanih samo 136 rednih učencev. Gimnazija ima letos 7 razredov in je v 7. razredu le 8 dijakov.

**** Za ravnatelj laškega učiteljskega v Kopru** je imenovan prof. Larcher.

**** Profesor Cleri**, bibliotekar na goriški licealni knjižnici, je padel v biblioteki z lestve, pri čemer si je zvil nogo in tudi drugače precej hudo poškodoval, tako da so ga morali prepeljati v bolnišnico.

**** Iz srednješolske službe.** Profesor Ivan Grafenauer na državni gimnaziji v Kranju je dodeljen tudi za tekoče šolsko leto prvi državni gimnaziji v Ljubljani. — Suplent dr. Ivan Gregorin na državni realki na Dunaju pride kot redni učitelj na državno realko v Gorico. — Na državni gimnaziji v Kranju so nameščeni za tekoče šolsko leto sledeči supleniti: Marko Bajuk, dr. Josip Dolinšek, Fran Dolžan in Ignacij Zaplotnik kot ipomožni učitelji za verouk; pridržali so se tudi še supleniti Anton Detela, Ivan Malnar in Adolf Robida.

Književnost in umetnost.

Domače ognjišče. Vsebinska 9. številka: 1. M. Wessnerjeva; Skrbite za vzgojo svojih hčera! — 2. Domači zdravnik: O škrlatici. — 3. Slike iz vzgoje: Pri stricu zdravniku na deželi. — 4. Listek. Ivo Trošt: Nova šola. — 5. Dopisi. — 6. Drobline. — Priporočamo!

Nova pesmarica. V c. kr. založništvu šolskih knjig na Dunaju je izšla Pesmarica za ljudsko šolo, I. II. in III. del, sestavil H. Družovčič. Cena I. delu 30 h, II. delu 50 h, III. delu 70 h.

Odobreno učilo. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk je z razpisom z dne 28. julija 1909, št. 27.036, odobrilo „Stenski zemljevid vojvodine Kranjske z deli obmejnih pokrajin, risan in izvršen v Ed. Hölzlovem zemljepisnem zavodu na Dunaju, priredil prof. Fr. Orožen. Merilo 1:130.000.“ Velikost zemljevida 142 cm visoka, 180 cm široka.

Založnik Ed. Hölzel je podaljšal naročbo po nižnji ceni do 31. decembra 1909, in sicer le za one naročnike, ki bodo naročevali potom c. kr. okr. šol. svetov.

Cena za naročnike:

za iztis na platnu napet v mapi K 32; za iztis na platnu napet s palicama K 34.

Prodajalna cena po sklepu naročbe je za 8 K dražji.

Vse naročene iztise pošlje omenjena tvrdka poštne prosto c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, ki jih razdeli posameznim naročnikom. Plačuje se dotičnem c. kr. okraj. šol. svetu.

Politiški pregled.

*** Državni zbor.** Vlada bo sklicala parlament na 20. oktobra. Vlada je na obstrukcijo v drž. zboru popolnoma pripravljena, vendar ne bo zaradi obstrukcije zbornice razpustila, ker se boji, da bi se pri novih volitvah radikalni elementi še bolj okrepili; parlament bi samo odgodila in bi napravila proračunski provizorij s pomočjo § 14. Eventualni naslednik Bienerthov bi bil sedanjí notranji minister Haerdtl.

*** Lex Axmann-Kollisko.** Ker vlada ne more predložiti zakona Axmann-Kollisko v sankcijo, ker bi sicer prišla v konflikt z drž. osnovnimi in z drž. šolskimi zakoni, premišlujejo sedaj nemški politiki, kako bi stvar uredili, da bi vkljub temu določili nemščino kot edini učni jezik v šolah na Gorenje in Dolenje Avstrijskem, Solnograškem in Predariskem. V to svrhu se bo sestavil poseben odbor, v katerem bodo nemški parlamentarci in nemški pravniški študirali, kako bi prizadejali Slovanom novo krivico, ne da bi prišli v navzkrižje z zakoni.

*** Bosna in Hercegovina.** Peštanski občinski svet je prišel dne 2. t. m. s posebnim vlakom v Sarajevo. Zvečer je občinstvo strgalo izobešene madjarske prapore. „Reichspost“ piše, da bo deželni statut za Bosno in Hercegovino sankcioniran še ta mesec. Volitve za bosanski deželni zbor bodo že novembra.

*** Občni zbor Gustav-Adolfovoga društva** za širjenje protestantizma in nemstva v Avstriji se je vršil zadnje dni septembra meseca v Bielefeldu na Nemškem. Iz poročila dr. Diadorisa v Draždanah je razvidno, da je naraslo v Avstriji število protestantskih občin od 260 na 388 in število vernikov od 333 na 534 tisoč. Pred 10. leti se je na Štajerskem opravljalo protestantsko bogoslužje v 18, sedaj pa v 61 krajih. Jako narašča protestantizem tudi na Koroškem in Solnograškem.

*** Jugoslovansko društvo v Aleksandriji.** Jugoslovanski rodoljubi v Aleksandriji so ustanovili društvo „Jugoslavija“, ki mu je namen, da združuje v eno kolo Hrvat, Slovenec, Bolgare in Srbe v Aleksandriji in Egiptu, ter naj bo središče njihovega narodnega, kulturnega in ekonomskega življenja. „Jugoslavija“ bo ustanavljala šole in ustanovi tudi skupno glasilo.

*** Prekrasne ruske razmere.** Računski dvor je pregledal stroške za japonsko vojno. Znašajo 1 milijardo in 10 milijonov rubljev. Našel pa je, da je od te vsote poneverjenih in državi ukradenih pol milijarde rubljev!

*** Nov kulturni boj na Francoskem.** Grenobelski škof Henry grozi z velikim prokletstvom vseh državnih šol, ako bi se šolstvo monopoliziralo in s tem odpravile vse zasebne šole. Nov kulturni boj je v tem slučaju neizogiben.

Jubilejski dar.

Učiteljsvo — sebi! Tov. Angela Trost in tov. Julij Slapšak iz Vodice 4 K; tov. Andrej Kmet iz Cerklj 5 K namesto venca na grob r. prijatelju g. dr. Ivanu Hribarju; rodovina Petsche v Gorici, 20 K mesto venca na krsto umrlega gosp. L. Gangla v Metliki; tov. Mira Zagorjanova nabrala pri odhodu tov. G. Grlica 10 K; Jakobina Dimnikova iz Ljubljane 2 K; Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za okraj Kamnik 50 K kot 4. rok za pokroviteljino; skupaj 89 K; zadnjič izkazanih 2082:10 kron; doslej darovanih 2171:10 K. Bog plati!

Obrambni vestnik.

*** Neopravičeni sumničarji!** V listnici „Sl. Nar.“ je bilo prteečeni teden čitati: „Gosp. Josip Zajec, nadučitelj v Velikem Gabru in gđc. Erna Zajec, učiteljica v Zatičini: Izjavljamo, da niste v prav nobeni zvezi z noticami o „Slovenskariji“, in ... ne z ono št. 157., niti s kako drugo.“ — To je izjavilo uredništvo! — Torej sezati se mora že v uredniške predale, da se brani učitelj in učiteljica čast, ki mu jo kradejo razni sumničarji. In ti ljudje so se upali v klerikalnem časopisju drzno nam predbacivati sumničenje!

*** Molčite in rajši skrbite za vaše liste,** da ne bodo ravno oni vaši mladinski listi, ki so namenjeni krščanski mladini, urejevani od človeka, ki je kvalificiran kot protikrščanski človek in protikatičan. Nesramno je že zaganjanje in pisanje „Slovenca“ proti učiteljsstvu! Zanjčji se je zagnal v „Našo Bodočnost“ in piše sledeče: Kako liberalci vzgajajo mladino. Liberalni učitelji pišejo zakoten listič, ki ga imenujejo „Naša bodočnost“ in ki pravi, da je namenjen za šoli odraslo mladino. No — in tega